

تأثیر روش های آموزشی مبتنی بر پژوهش در جهت مشارکت دانشجویان در فرایند یاددهی – یادگیری

۱- صدکرم نوریان فر ، کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی karem4955@yahoo.com

۲- دلبر ناصری ، کارشناسی ارشد، ادبیات فارسی دانشگاه آزاد کرمانشاه..

۳- علی محمدی ، معاونت آموزشی ناحیه دو شهر ری.

The effect of researchbased teaching methods for the student' participation in teaching-learning process.

چکیده

پرورش دانشجویان دارای توانمندی های شناختی و گرایش های عاطفی برای پژوهش و نوآوری، آرمان همه ی نظام های آموزشی دنیاست. در کشور ما نیز ایجاد تحول و جنبش در این زمینه یک ضرورت و عزم ملی تلقی شده است
واژگان کلیدی: پژوهش محور، تدریس، مشارکت دانشجویان، یاددهی – یادگیری.

مقدمه

شیوه ها و روش های یاددهی-یادگیری به شکل قابل توجهی نسبت به دو دهه ی گذشته تغییر کرده است. منابع اطلاعاتی، راه های انتقال و تبادل اطلاعات و چگونگی شکل گیری اطلاعات ما نیز متناسب با این تغییرات، دگرگون شده است (دیویدسون^۱ و همکاران، ۲۰۰۹، ص ۸). امروزه و در در عصر انفجار دانش و اطلاعات و رشد فزاینده یافته های علمی، نظام تعلیم و تربیت نه قادر است تمامی دانش و اطلاعات موجود را به مخاطبان خود عرضه کند و نه در صورت برخورداری از چنین توانایی می تواند آنان را از دست زدن به کشف مجهول و یافتن اطلاعات تازه در بزرگسالی مستغنی سازد، زیرا بسیاری از آموخته های امروز، در آینده ای نه چندان دور، دیگر به کار نخواهد آمد. بنابراین تنها توانایی که با تجهیز دانش آموزان به آن می توان از رشد روزافزون قابلیت های نیروی انسانی در آینده، اطمینان حاصل کرد، ایجاد روحیه پژوهشگری و مهارت های مربوط به آن در ایشان است (صمدی و مهماندوست قمصری، ۱۳۹۰، ص ۸۱).

بررسی اسناد ملی و بین المللی، نشان می دهد که کاوشگری علمی و پرورش مهارت های پژوهشی به منزله ی عنصر کلیدی برای پرورش سواد علمی همه ی یادگیرندگان مطرح است و در کشورهایی مانند آمریکا، کانادا، انگلستان، چین، استرالیا و ژلاند نو، که دارای سند ملی برنامه ی درسی هستند، استانداردهایی در این زمینه به چشم می خورد (اسفنجانی و همکاران، ۱۳۸۷، ص ۱۳۳). ریشه های فلسفی – روان شناختی رویکرد پژوهش محوری را می توان در نظریه سازنده گرایی^۲ جستجو کرد (اینستین^۳، ۲۰۰۷). از لحاظ برنامه درسی نیز پشتوانه اصلی برنامه درسی پژوهش

¹ Davidson

² Constructivism

³ enestien

محور را دیدگاه رشد گرا تشکیل می دهد. هر چند که این نوع برنامه درسی از دیدگاه های موضوعی، فرآیند شناختی و انسان گرا نیز بهره هایی برده است. به طور کلی در این دیدگاه، برنامه درسی به عنوان پدیده ای در خدمت رشد و توسعه فرآیندهای ذهنی نگریسته می شود و مهم ترین کارکرد مراکز آموزشی عبارت از کمک به فراگیران در یادگیری چگونه یاد گرفتن و فراهم آوردن فرصت های یادگیری برای آنان به منظور تقویت انواع مهارت ها و توانایی های ذهنی است (صمدی و مهماندوست قمصری، ۱۳۹۰، ص ۸۴).

یادگیری پژوهش محور، رویکردی از نوع یادگیری فعال است که در آن اکتشافات فراگیران، تحقیق یا پژوهش در تجربیات یادگیری، و تمام منابع آموزش و یادگیری و فعالیت ها به شکلی نامحدود برای حمایت از روند تحقیق طراحی گشته اند. این شیوه یادگیری، با ریشه های نظری در سازنده گرایی و مدل های اجتماعی-فرهنگی یادگیری، حامی روشهایی است که به صراحت از درگیری فراگیران با فرآیندهای خلق و ایجاد دانش حمایت می کنند (لوی^۴ و همکاران، ۲۰۰۸، ص ۱۱). از این رویکرد آموزشی می توان برای فائق آمدن بر فاصله موجود میان حوزه های آموزش و پژوهش استفاده کرد و با مأنوس کردن دانش آموزان با پژوهش در زندگی و فعالیت های روزمره، پرورش استعدادها و خلاق آنها در تولید علم و مشارکت در توسعه کشور ممکن خواهد بود (کلاهدوزی، ۱۳۸۹، ص ۱۷۳). در این مقاله سعی می شود تا در یک روال منطقی و منظم به بررسی مفهوم مدرسه پژوهش محور و الگوی های مرتبط با آن، اهمیت این الگوها در نظام های آموزشی امروزی، مقایسه ی آن با شیوه های سنتی آموزش، مراحل و شیوه های اجرای این الگو، و شیوه های بهره گیری از آن ها به منظور مشارکت حداکثری دانش آموزان در فرآیند یاددهی - یادگیری خود اشاراتی داشته باشیم و این موضوع را از جوانب گوناگون بررسی نماییم.

روش تحقیق: این پژوهش از نظر ماهیت و روش توصیفی-تحلیلی است، و روش جمع آوری اطلاعات در آن به شکل مطالعات کتابخانه ای و منابع مطالعاتی شامل کتاب، و مقالات چاپی و الکترونیکی در دسترس می باشد. در این مطالعه به بررسی و تبیین شیوه ی آموزشی پژوهش محور، تفاوت های اساسی آن با شیوه های سنتی آموزش، اهمیت آن در نظام های آموزشی امروز، و نقش و اهمیت این گروه از آموزش ها در ایجاد شرایط لازم برای مشارکت دانشجویان در فعالیت های یاددهی - یادگیری پرداخته شده است.

یافته ها:

تجزیه و تحلیل ساختار دانش آموزی و فرآیند فعالیت های آموزشی مؤید این واقعیت است که نگاه سنتی به تعلیم و تربیت دیگر نمی تواند پاسخگوی نیازهای نسل جوان در عصر اطلاعات باشد. این ناتوانی، تحول در برنامه های آموزشی را امری ضروری و اجتناب ناپذیر کرده است. خواسته یا ناخواسته گرایشی که به سوی یک فرهنگ تازه تربیتی در حال حرکت است، دیر یا زود بر ساختار و فضای نظام های آموزشی حاکم خواهد شد.

اما طراحان و مجریان برنامه های درسی باید توجه کنند که تحول صرفاً به معنای اصلاح شیوه های جاری تدریس نیست. بلکه کل عناصر دخیل در فرآیند یاددهی - یادگیری باید متحول شود. آنها باید ساختار دانش آموزی، آموزشی،

⁴ Levy

تجربه ها و سبک های یادگیری الگوهای تدریس و شیوه های ارزشیابی نتایج را باتوجه به رویکردها و چالش های جدید تربیتی بازننگری و نوسازی کنند.

پژوهش، کاوشگری، مشارکت و همنوایی باید به عنوان یک هدف اصلی و کارکرد تربیتی در بالاترین حد خود قرار گیرد. فعالیت های آموزشی باید به گونه ای باشد که دانش آموزان هم در فرآیند یاددهی - یادگیری آن سهیم بوده و مشارکت یکپارچه داشته باشند.

نتیجه گیری: در بیان جمع بندی نتایج حاصل از این مطالعه، می توان گفت استفاده از روشهای آموزشی مبتنی بر پژوهش و یادگیری تلفیقی تئوری و عمل در محیط های آموزشی دانشگاهی، یکی از مهم ترین راه های مشارکت فعال دانشجویان در فرآیند یاددهی یادگیری و سبب ارتقاء توانمندیهای فکری و عملی آنها خواهد بود اسفیجانی، اعظم؛ زمانی، بی بی عشرت؛ بختیار نصرآبادی، حسنعلی. (۱۳۸۷). مقایسه کتابهای درسی علوم ابتدایی ایران از نظر میزان توجه به مهارتهای گوناگون در فرآیند پژوهش با آمریکا و انگلستان. فصلنامه مطالعات برنامه درسی، سال دوم، شماره ۸.

منابع فارسی

۱. جهانی، جعفر. (۱۳۸۴). چالش های نظری تعلیم و تربیت رایج و تعلیم و تربیت پژوهش محور. مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، دوره بیست و دوم، شماره ۴.
۲. جهانی، جعفر. (۱۳۸۷). آموزش تفکر خلاق به نوجوانان: رویکرد پژوهش-محور. فصلنامه اندیشه های نوین تربیتی دانشگاه الزهراء، دوره چهارم، شماره ۳.
۳. رضایی، اکبر؛ قدم پور، عزت اله؛ شریفی، حسن پاشا. (۱۳۸۷). الگویی برای ایجاد علاقه و انگیزه به مطالعه و پژوهش: بررسی اثربخشی آن در دانش آموزان دوره راهنمایی. فصلنامه نوآوری های آموزشی، سال هفتم، شماره ۲۵.
۴. صمدی، پروین؛ مهماندوست قمصری، زهرا. (۱۳۹۰). رویکرد پژوهش محور در کتاب های سال اول دوره متوسطه و مقایسه آن با اهداف آموزشی کتب مورد نظر. فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران، سال پنجم، شماره ۲۰.
۵. عساریان نژاد، حسین، (۱۳۸۷)، "آموزش پژوهش محور جوهره اقتدار علمی، بررسی موردی - زمینه ای"، مجموعه مقالات کنگره اقتدار علمی اقتدار ملی.
۶. کلاهدوزی، احمد. (۱۳۸۹). ضرورت پژوهش محوری و موانع آن در فرهنگ دانشگاه های کشور با تأکید بر دانشگاه امام حسین (ع). فصلنامه پاسداری فرهنگی دانشکده علوم انسانی دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)، سال اول، شماره ۲.
۷. هلالیان، سعید. (۱۳۸۸). آموزش پژوهش محور: ضرورت ها، چیستی و چگونگی. فصلنامه رهنامه پژوهش، شماره ۱۶.

منابع خارجی

1. Davidson, C. N. & Goldberg, d. T. (2009). *The future of learning institutions in a digital age*. The MIT press Cambridge Massachusetts, London England.
2. Einstein, A. (2007). "Inquiry-Based Approaches to Sciens Education, Theory and Practice". *Journal of Research in Science Theaching*. Nov 68.
3. Levy, P; Aiyegbayo, O; Little, S; Powell, A. (2008). *Designing and Sharing Inquiry-based Learning Activities: A LAMS Evaluation Case Study*. CILASS, Centre for Inquiry-based Learning in the Arts and Social Sciences University of Sheffield. Available online at www.jisc.ac.uk
4. Nachwana, L. (2012). *How to Link Teaching and Research to Enhance Students' Learning Outcomes: Thai University Experience*. *International Conference on Education and Educational Psychology, Social and Behavioral Sciences* 69, Pages 213 – 219.
5. National Research Council (NRC). 1996. *National science education standards*. Washington, DC: National Academy Press.
6. Naylor, S. (2011). *An evaluation of an enquiry based learning strategy for the science of imaging technology*. *Radiography*, No 17, Pages 319-322.
7. Rush, B. & Barker, J. H. (2006). *Involving mental health service users in nurse education throuhg enquiry-based learning*. *Nurse Education in Practice*, No 6, Pages 254–260.
8. Spronken-Smith, R; Angelo, T; Matthews, H; O'Steen, B; Robertson, J. (2007). *How effective is Inquiry-Based Learning in Linking Teaching and Research? Paper prepared for An International Colloquium on International Policies and Practices for Academic Enquiry, Marwell, Winchester, UK*. Available at: http://portal-live.solent.ac.uk/university/rtconference/colloquium_papers.aspx .